

Rohkeasti uudistuva, vastuullisesti vahvistuva Pirkanmaa maakuntastrategia 2026 - 2029

LUONNOS SYYSKUU 2025





Maakuntastrategian lähtökohdat

Maakuntastrategian tarkoitus

Maakuntastrategiassa määritellään Pirkanmaan menestyksen edellytykset ja tulevaisuuden suunta. Se on maakunnan kehittämistavoitteet (maakuntasuunnitelma) sekä kehittämistehtävät ja toimenpiteet (maakuntaohjelma) yhdistävä strategia kaikkien Pirkanmaan toimijoiden hyödynnettäväksi.

Maakuntastrategia käsittelee erityisesti kysymyksiä, jotka ovat koko Pirkanmaalle yhteisiä, ja joiden ratkaisemiseen tarvitaan alueen toimijoiden yhteistä näkemystä, voimien kokoamista ja samansuuntaisia tekoja.

Kokoavan tehtävänsä vuoksi maakuntastrategia tarkastelee kehittämismaiseman isoa ”makrotasoista” kuvaa, ja yksityiskohdat tarkentuvat muissa suunnitelmissa ja ohjelmissa ja eri tahojen omissa strategioissa.

Maakuntastrategialla on monta käyttöä:

- Se kiteyttää ja vahvistaa maakunnan toimijoiden yhteistä näkemystä alueen kehittämisen suunnasta ja kirittää niiden samansuuntaista toimintaa
- Se osoittaa strategisesti tärkeimmät kohteet resurssien ja voimavarojen käytölle
- Se tunnistaa maakunnan sisäisen ja ulkoisen yhteistyön aiheet ja -mahdollisuudet
- Se tukee maakunnan julkisuuskuvaa ja vahvistaa sen brändiä
- Lisäksi se varmistaa, että EU:n koheesio-ohjelmien tukirahoitus kohdentuu Pirkanmaalle tarkoituksenmukaisesti

Pirkanmaan kehittämisen reunaehdot

Maakuntastrategia ottaa huomioon Pirkanmaan omat tavoitteet ja sovittaa ne yhteen Suomen kansallisten ja EU:n ylikansallisten kehittämistavoitteiden kanssa.

Suomen kansalliset painopisteet ja tavoitteet aluekehittämiseksi 2024 - 2027 ovat:

- Kestävä elinvoima ja investoinnit
- Hyvinvoiva väestö ja yhteisöt
- Laadukas elinympäristö ja monimuotoinen luonto

Kokonaisturvallisuus, kansainvälisyys ja aluelähtöisyys ovat painopisteitä poikkileikkaavia näkökulmia.

Pirkanmaan kehittämisessä otetaan huomioon myös Euroopan unionin koheesiopolitiikan painotukset, joilla tuetaan elinkeino-, energia-, ilmasto-, innovaatio-, koulutus- ja työllisyyspolitiikkaa sekä syrjäytymisen ja köyhyyden vastaista työtä.

Pirkanmaa kuuluu eurooppalaisten alueiden kokonaisuuteen. Se voi tuoda oman, erityisen panoksensa Euroopan kehitykseen EU:n tavoitellessa puhdasta ja digitaalista ”kaksoissiirtymää” sekä avoimen strategisen autonomian vahvistamista, jossa myös turvallisuus on uudella painolla esillä.

Pirkanmaan kehittämiselle reunaehdoja asettavat myös YK:n kestävän kehityksen tavoitteet (SDG), joiden tarkoitus on turvata hyvät elämisen edellytykset paitsi nykyisille, myös tuleville sukupolville. Tavoitteita on yhteensä 17. Tarkemmin liitteessä 7.

Pirkanmaan erityispiirteet ja vahvuudet

Pirkanmaan monimuotoinen kokonaisuus pitää sisällään lähes kaikki maamme piirteet luonnonolojen, elinkeinojen ja väestökoostumuksenkin suhteen. Pirkanmaa on kuin Suomi pienoiskoossa.

Pirkanmaata yhdistää tietty kulttuurinen, yhteyksiin, toimintatapoihin, yhteistyöhön ja korkeaan työmoraaliin perustuva, maanläheinen tekemisen meininki.

Usko oman tekemisen kautta syntyvään valoisaan tulevaisuuteen on maakunnassa vahva, ja asioita saadaan aikaiseksi yhdessä.

Pirkanmaan vahvuuksia ovat:

- Vahva osaamispohja eri aloilla ja teknologioissa sekä monipuolinen koulutustarjonta
- Kokeilu- ja uudistusmyönteinen ilmapiiri ja toimijoiden mielenmaisema
- Monialainen elinkeinoelämä ja vireä yrityskenttä
- Keskeinen sijainti ja hyvät liikenneyhteydet
- Yhteistyön toimivuus ja päätöksentekokyvykyys
- Monimuotoiset, laadukkaat ja vetovoimaiset asuin-, elin- ja luonnonympäristöt
- Kulttuuritarjonnan laajuus, tapahtumatalouden ja luovien alojen elinvoimaisuus
- Kaupunkimaisen ja maaseutumaisen elämänmuodon yhdistely ja vuorovaikutus
- Hyvät edellytykset osallisuudelle ja yhteisöllisyydelle
- Kestävyys- ja vastuullisuusajattelun omaksuminen

Maakuntastrategian tavoitteet

Maakuntastrategia kuvaa Pirkanmaan kehittämiskohteet *missioina*. Ne ovat laajoja yhteiskunnallisia tehtäviä, joihin maakunnan toimijoiden huomio ja voimavarat halutaan kohdistaa.

Missiot sopivat erityyppisten toimijoiden sovellettavaksi, ja ne voivat omista lähtökohdistaan tarkentaa ja tulkita tehtäviä itselleen sopiviksi.

Toimeenpanon keinoja ovat: investoinnit, vaikuttamistyö, hankkeistus, julkinen ohjaus, toimintatapojen kehittäminen, teknologisten mahdollisuuksien hyödyntäminen, yhteistyö, vuoropuhelu ja työnjako, innovatiiviset hankinnat, osaajien rekrytointi...

Maakuntastrategia kiinnittää huomionsa erityisesti seuraaviin, Pirkanmaan menestyksen kannalta kriittisiin teemoihin:

1. Liiketoiminnan kasvun edellytykset ja osaavan työvoiman saatavuus
2. Energiamurros, ilmastokestävät ja luonnon monimuotoisuutta turvaavat ratkaisut
3. Alueellinen tasapaino ja kytkennät
4. Globaalit muutokset, kriisit, riskit ja varautuminen

Maakunnan tärkeät neljä missiota on muotoiltu vastaukseksi näihin teemoihin.

The background of the slide is a solid olive green color. On the left side, there are faint, light-colored wavy lines that resemble topographic map contour lines, creating a subtle texture.

Pirkanmaan väestökehityksen ja aluerakenteen tila ja tavoitteet

Pirkanmaan väestökehitys

Pirkanmaa on väestörakenteeltaan muutosta läpi käyvä maakunta, ja muutoksen vaikutukset näkyvät eri tavoin sen eri osissa. Toisaalta Pirkanmaa on vahvan kansainvälistymisen ja muuttovoiton alue, toisaalta maakunnassa on alueita, joissa kehitys on tasaisempaa tai jopa väestömäärältään vähenevää. Maakunnassa on kuitenkin vahva ymmärrys ja tahtotila siitä, että tasavertaiset palvelut ja toisaalta erilaiset asuinmahdollisuudet kaikilla alueilla ovat koko maakunnan etu.

Pirkanmaan väestön määrä vuonna 2024 on noin 545.000 henkeä. Väestön määrän on ennustettu saavuttavan 600.000:n rajapyykin viimeistään 2030-luvun loppupuoliskolla.

Ennusteiden mukaan Pirkanmaata yleisesti kohtaava haaste on työikäistä nuorempien – ja erityisesti ammatillisen koulutustason eläköityvää työvoimaa korvaavien (0 – 17 -vuotiaiden) – ikäluokkien suhteellinen vähentyminen. Samaan aikaan työiän ohittaneen väestön (65 vuotta täyttäneiden ja vanhempien) osuuden on ennustettu kasvavan. Tämä aiheuttaa haasteita eritoten tiettyjen alueiden työvoiman saannille ja toisaalta elinkeinoelämän kannattavuudelle alueellisesti. Mikäli syntyvyys jatkuu alhaisena, voi väestöllinen huoltosuhde jatkua kestäväenä ainoastaan maan sisäisen ja maan ulkopuolisen muuttoliikkeen avulla.

Tällä hetkellä Pirkanmaalla sekä nuorten että työikäisten ikäluokat kasvavatkin erityisesti lisääntyneen maahanmuuton kautta. 2020-luvulla maahanmuuton määrä Pirkanmaalle tuplaantui nousten noin kahdesta tuhannesta vuosittaisesta muuttajasta korkeimmillaan 5.392 henkeen vuonna 2023. Vuosien 2023 ja 2024 aikana Pirkanmaan saamasta nettomuutosta yli 50 prosenttia muodostui maahanmuutosta. On vielä epävarmaa, jatkuuko kansainvälinen muuttoliike yhtä vilkkaana. Vuonna 2024 se laski huippuvuoden 2023 lukemasta noin 600 henkeä ollen 4.743 henkeä.

Maahanmuuttajissa alle 15-vuotiaiden osuus on suurempi kuin maan sisällä tapahtuvassa muutossa. Samoin 30 – 50 -vuotiaiden suhteellinen osuus heistä on suurempi. Pirkanmaa on vetovoimainen myös maan sisäisen muuttoliikkeen kohteena, ja se onkin yksi nopeimmin kasvavista alueista Suomessa. Erityisesti alueen runsaat koulutusmahdollisuudet niin ammatillisella kuin korkeakoulutuksen puolella houkuttelevat nuoria alueelle.

Ennakoivilla ja tietopohjaisilla toimilla maakunta voi muodostaa dynaamisen ja eri osien vuorovaikutteisen kokonaisuuden väestöllisesti niin elinkeinorakenteelle, työvoiman saatavuudelle, opiskelulle kuin elinkeinoelämän toimintamahdollisuuksille myös tulevaisuudessa.

Väestökehitykseen vaikuttaminen

Väestörakenteen ennakoivaa hallintaa tehdään aktiivisessa yhteistyössä maakunnan toimijoiden kanssa. Sen oleellinen osa on maakunnallinen väestöennustetyö, jota Pirkanmaan liitto osaltaan toteuttaa. Väestöennusteista pyritään tekemään jatkuvasti päivittyviä, jolloin ne vastaavat informaatioltaan nopeasti muuttuvaan toimintaympäristöön, mikä näkyy esimerkiksi geopolitiittisten kriisien aiheuttamina ennakoimattomina muuttoliikkeinä.

Tavoitteena on tuottaa vuosittain päivittyvät kunnittaiset väestöennusteet, jotka auttavat Pirkanmaan kuntia ja muita toimijoita suuntaamaan ja ajoittamaan väestökehitykseen kytkeytyviä politiikka- ja kehittämistoimia.

Kunnittaisten väestöennusteiden lisäksi tuotettava maakunnallinen ennuste ja skenaariot tarkastelevat koko maakunnan potentiaalista väestörakenteen muutosta sekä kasvavan että hiipuvan muuttoliikkeen osalta.

Väestökehitys on samanaikaisesti sekä aluekehityksen taustatekijä että tulos. Se ei silti ole paikallisen elämänlaadun mittari. Väestökehitykseen pitääkin sekä vaikuttaa laaja-alaisin toimenpitein että sopeutua toteutuvaan kehitykseen.

Pirkanmaan väestökehitystä pyritään vakauttamaan ja tasapainottamaan. Tavoitteena on, että riittävät peruspalvelut voidaan säilyttää myös väestöltään supistuvilla alueilla, eivätkä ruuhkautuminen ja muut haitalliset ilmiöt kärjisty nopean väestönkasvun alueilla.

Tavoitteen toteutumista tuetaan paikkakuntien elinvoimaa edistävillä ja kasvua suuntaavilla, asuin- ja yritysympäristöjä, saavutettavuutta, kouluttautumis- ja harrastusmahdollisuuksia sekä osallisuutta vahvistavilla toimilla. Laadukkaan elämisen, yrittämisen, vapaa-ajanvieron ja matkailun edellytyksiä kehitetäänkin Pirkanmaan eri osissa niiden paikallisiin olosuhteisiin ja erityispiirteisiin tukeutuen.

Maakuntastrategian missio *”Yhteyksien ja yhteistyön suunnannäyttäjänä”* painottaa ja konkretisoi näitä väestökehitystä koskevia tavoitteita.

Pirkanmaan aluerakenne

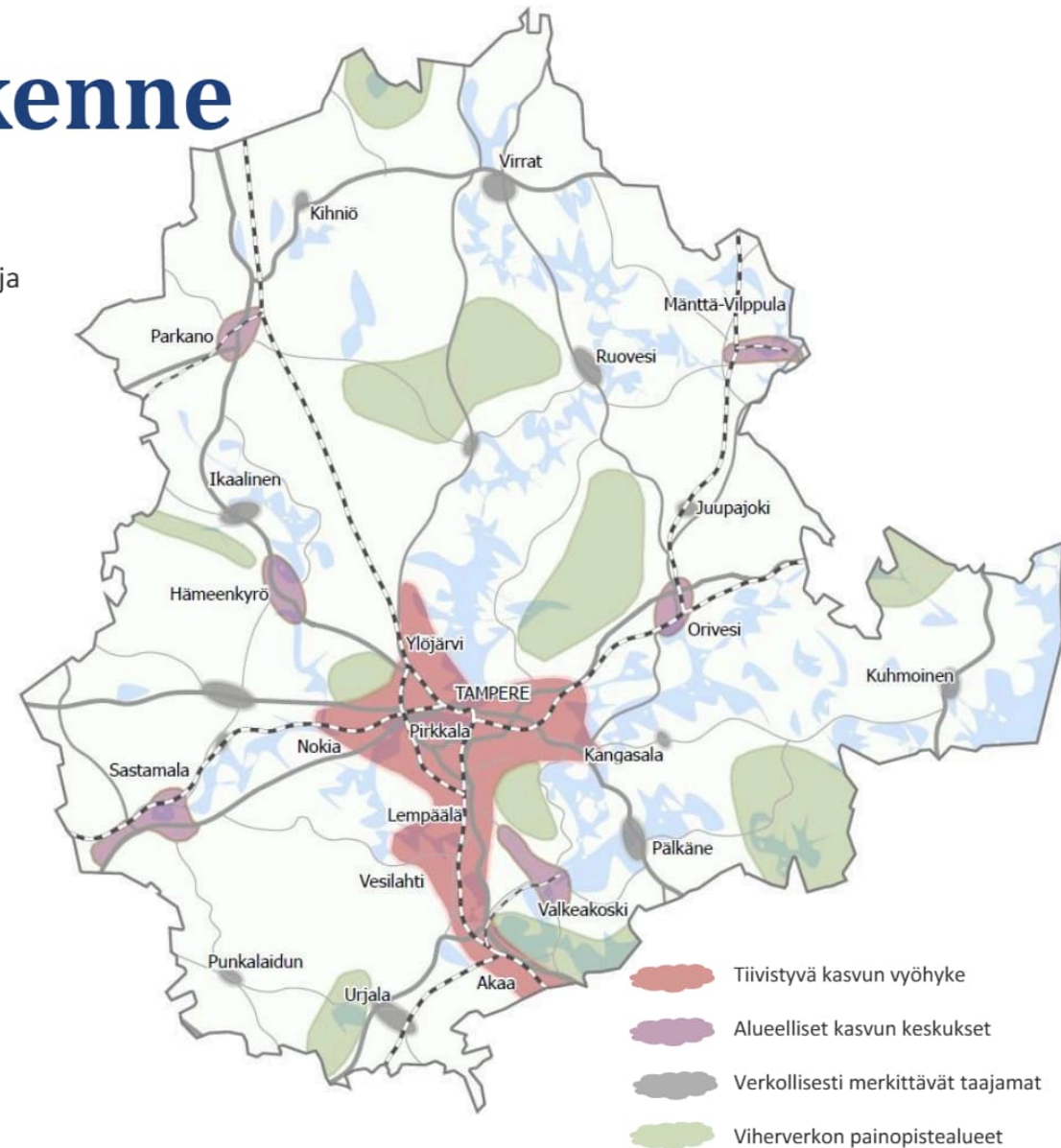
Jotta Pirkanmaan kasvu voi olla kestävä, tulee se kohdentaa hallitusti ja tehokkaasti. Rakennemallin avulla luodaan maankäytön suunnittelulle tukiranka, johon maakuntakaava voi jatkossa nojata.

Maankäytön kehittämisen painopistealueina tunnistetaan tiivistyvä Tampereen kaupunkiseutu, pääataan nojaava eteläinen kasvusuunta, seudulliset keskukset sekä aluerakenteen verkoston kannalta keskeiset taajamat. Arjen yhteyksiä tukee toimiva joukkoliikenneverkosto, jonka runko muodostuu lähijunaliikenteen varaan.

Viherverkon painopisteet nojautuvat tunnistettuihin maakunnallisesti merkittäviin luonnon monimuotoisuuden monipuolisiin keskittyimiin, jotka kuvastavat ainutlaatuista pirkanmaalaista luontoa.

Elinkeinoelämän riittävä tonttivaranto tukee hallittua sijoittumista alueelle. Suunnittelussa mahdollistetaan energiamurros turvaamalla sekä energian tuotanto että sen siirto.

Pirkanmaa liittyy osaksi Suomea, Eurooppaa ja maailmaa erityisesti pääradan ja lentoaseman välityksellä. Satamayhteydet länsirannikolle ovat elinkeinoelämän kannalta keskeisiä. Pirkanmaa sijaitsee suomalaisen liikennejärjestelmän polttopisteessä, jossa niin päätieverkon, rataverkon kuin lentoyhteyksien kokonaisuus palvelee maakuntaa merkittävästi laajempaa aluetta.





Pirkanmaan kehittämispainotukset

Vuoteen 2030 mennessä Pirkanmaa on

Kriittiset teemat

Liiketoiminnan kasvun edellytykset ja osaavan työvoiman saatavuus:

Suomen parhaat mahdollisuudet kehittyä ja tehdä merkityksellistä työtä

Suomen uudistumiskykyisin ja kansainvälisesti menestyvin elinkeinoelämä

Globaalit muutokset, kriisit, riskit ja varautuminen:

Suomen turvallisuustietoisin ja häiriötiloihin varautunein alueyhteisö

Luottamukselle, yhteistyölle, ennakkoinnille ja oppimiselle perustuva arjen turva

Missiot

→ Kasvun ja osaamisen kärkiyhteisö

→ Kestävän siirtymän edelläkävijä

Rohkeasti uudistuva,
vastuullisesti vahvistuva
Pirkanmaa

(VISIO)

→ Toimintakykyinen ja turvallinen maakunta

→ Yhteyksien ja yhteistyön suunnannäyttäjä

Kriittiset teemat

Energiamurros, ilmastokestävät ja luonnon monimuotoisuutta edistävä ratkaisut:

Systeeminen kestävyys siirtymä toteutuksessa

Suomen ilmasto- ja luontokestävimmät energiantuotannon, rakentamisen ja liikkumisen ratkaisut, teollisuus ja alkutuotanto

Alueellinen tasapaino ja kytkennät:

Maakunnan eri osien vahvuudet tunnistava ja hyödyntävä kehittämismalli

Houkutteleva, tasapainoinen ja ulospäinsuuntautunut alueyhteisö

Pirkanmaan ”kuplivat” teemat

- Missioiden lisäksi maakuntastrategia nostaa esiin kuusi teemaa, joilla nähdään maakunnallista painoarvoa ja merkitystä Pirkanmaan tulevaisuudelle
- Teemat on nimetty ”kupliviksi” kuvaamaan niiden muotoutumassa olevaa tilaa ja niiden kehitykseen ja käsittelyyn liittyviä epävarmuuksia
- ”Kuplivat” teemat täydentävät missioiden kautta muodostettua kehittämiskokonaisuutta, mutta ne eivät suoraan sijoitu niiden alle tai yhteyteen
- Näissä teemakokonaisuuksissa tunnistettaviin kehittämistarpeisiin on tarkoitus vastata tapauskohtaisin toimenpitein strategiakauden mittaan

Kuplivia, kehittämistyössä huomioitavia teemoja Pirkanmaalla ovat:

- Monimuotoistuvan väestön myötä syntyvät uudet mahdollisuudet ja kehittämisen haasteet
- Köyhyyden ja syrjäytymisen torjuminen
- Taiteen ja kulttuurin merkitys alueen kehittämisessä
- Nousevien, vielä osin tunnistamattomien teknologioiden mahdollistaminen ja hyödyntäminen
- Kylien, korttelien ja uusyhteisöllisyyden vahvistaminen kehittämisen voimavarana
- Ruokajärjestelmän kestävä uudistaminen

Lisätietoa:

<https://aineistopankki.pirkanmaa.fi/fi/album/4883?gallery=76932>

Kuplivien teemojen kehittämisperiaatteet

Monimuotoistuvan väestön myötä syntyvät uudet mahdollisuudet ja kehittämisen haasteet

- etnisyyttä, varallisuutta tai sosiaalista asemaa ei nähdä esteenä ihmisen pirkanmaalaisuudelle
- maahanmuuttoon suhtaudutaan ja sitä hyödynnetään voimavarana ja kasvun mahdollistajana

Köyhyyden ja syrjäytymisen torjuminen

- köyhyyttä ja syrjäytymistä torjutaan erityisesti yhtäläisiä mahdollisuuksia tarjoamalla ja ennaltaehkäisyn keinoin
- vähempiosaisia ei unohdeta yhteiskunnan voimavaroja kohdennettaessa tai sopeutettaessa

Taiteen ja kulttuurin merkitys alueen kehittämisessä

- taiteen näkyvyyttä ja arvostusta nostetaan julkisessa keskustelussa
- kulttuurialan maakunnallisia verkostoja ja yhteistyötä tiivistetään

Nousevien, vielä osin tunnistamattomien teknologioiden mahdollistaminen ja hyödyntäminen

- arkikäyttöön vielä juurtumattomia teknologioita pilotoidaan ja kokeillaan erilaisissa käyttöympäristöissä avoimesti ja vuorovaikutteisesti
- teknologioiden arkihyötyihin ja eettiseen hyödyntämiseen kiinnitetään erityishuomiota niitä käyttöön otettaessa

Kylien, korttelien ja uusyhteisöllisyyden vahvistaminen kehittämisen voimavarana

- kansalaisyhteiskunnan ja julkisen sektorin välistä vuorovaikutusta ja molemminpuolista oppimista tehostetaan
- paikkaperustaista kansalaisaktiivisuutta hyödynnetään erityisesti asumisviihtyvyyden ja yhteiskunnallisen osallisuuden tekijänä sekä kulttuuri- ja hyvinvointiteemaisessa kehittämisessä

Ruokajärjestelmän kestävä uudistaminen

- alkutuotannon kannattavuuteen ja tuotantopanosten saatavuuteen kiinnitetään huomiota
- kestävyyttä haetaan uudistavista, maaperän kasvukuntoa turvaavista viljelymenetelmistä sekä pienimuotoisemmasta ja hajautetummasta ruoantuotannosta teollisen mittakaavan elintarviketuotannon rinnalla

MISSIO:
Kasvun ja osaamisen
kärkiyhteisö

Vuonna 2030 Pirkanmaa on kasvun ja osaamisen kärkiyhteisö

Pirkanmaalla elinkeinojen uudistuminen ja kilpailukykyimme perustuvat **osaamisen kasvattamiseen** ja korkeatasoiisiin, **TKI:tä hyödyntäviin avauksiin** kärkialoillamme. Aineellisen ulottuvuutensa lisäksi kasvu tarkoittaa meille erityisesti **laadullista, kestävää arvonlisäystä**, ja tässä tunnistamme **yhtäläisten mahdollisuuksien** ja **sivistyksen** itseisarvon.

Monipuolinen ja korkeatasoinen koulutus tarjoaa maakunnan nuorille **opiskelu- ja uranäkymät** mielekkäissä tehtävissä, ja **työelämän muutoksiin vastaavat oppimispolut** jatkuvat sujuvasti eri elämänvaiheissa ja ympäristöissä.

Käytämme kyvykkyyksiämme ja vetovoimatekijöitämme myös **kansainvälisten osaajien** ja **investointien houkuttelussa** sekä laadukkaassa **verkostoyhteistyössä**. Näin alueen yritykset saavat tarvitsemansa osaamisen ja kehittyvän kasvu- ja toimintaympäristön.

Mitä tavoittelemme:

- 1) Koulutuksenjärjestäjien ja työelämän yhteistyö tiivistyy, työpaikkojen ja työntekijöiden kohtaanto paranee, uusiin ja uudistuviin työtehtäviin saadaan kyvykkäitä osaajia
- 2) Väestön koulutus- ja osaamistaso nousee ja opiskelijat saavat työllistymiseen tarvitsemansa taidot
- 3) Yritysten kansainvälinen kilpailu- ja tuloksentekokyky kasvaa
- 4) TKI-toiminta vahvistuu ja laajenee, maakunnan osaamiskärjet terävöityvät
- 5) Kansainvälisten investointien ja rahoituksen määrä maakunnassa kasvaa

Kasvun ja osaamisen kärkiyhteisön kehittämistehtäviä

Osaaminen, koulutus ja työelämävalmiudet	Elinkeinoelämä, innovaatiot ja kansainvälistyminen	Kasvuympäristö ja työn tekemisen tavat
- Osaamistarpeita tunnistava monialainen yhteistyö ja ennakointi sekä koulutustarjonnan kohdentaminen kasvu- ja työvoimapula-aloille sekä älykkään erikoistumisen kärkialoille - Jatkuvan oppimisen edistäminen työpaikkojen ja koulutuksentarjoajien yhteistyönä sekä osaamisen jatkuvuudesta, uusiutumisesta ja huoltovarmuudesta huolehtiminen - Pirkanmaan väestön koulutusasteen nostaminen (mm. etusija ensimmäistä tutkintoa suorittaville, täydennys- ja muuntokoulutus, osaamisten hyväksilukeminen) - Sivistyksen ja oppimisen itseisarvon edistäminen koulutuksessa - Myös muun kuin muodollisessa koulutuksessa saadun ja tutkintoina näkyvän osaamisen hyväksyminen rekrytoinneissa ja jatko-opinnoissa - Työllistymistä edistävien palvelujen, rakenteiden ja yhteistyön jatkuva kehittäminen - Lasten ja nuorten tutustuttaminen eri ammatteihin, yrittäjyyteen ja koulutus- ja uramahdollisuuksiin	- Resursointi ja kehittämisohjelmat maakunnan osaamiskärkien, ekosysteemien ja TKI:hin perustuvan liiketoiminnan vahvistamiseksi: mm. mikrosirut, terveysteknologia, keinoäly, robotiikka, virtuaalitodellisuus, turvallisuus- ja suojausosaaminen sekä puolustusteknologia, kiertotalous, kestävä kaupunkikehitys, elämys- ja tapahtumatalous (huom! listaus ei ole tyhjentävä) - Maakunnan tieteellisiin ja elinkeinollisiin osaamisiin perustuva kansainvälinen ja eurooppalainen yhteistyö verkostoissa ja kehityshankkeissa sekä isoissa innovaatiopoliittisissa aloitteissa ja ohjelmissa - Kilpaillun EU-rahoituksen kotiuttaminen maakuntaan - Yritysten kaupallista ja liiketoimintaosaamista sekä kansainvälistymistä tukevien rakenteiden, koulutuksen ja palvelujen vahvistaminen - Pk- ja startup -yritystoiminnan kiihdyttäminen, tukeminen ja kasvun vakiinnuttaminen - Aineettomaan arvонуontiin, immateriaalioikeuksiin, laatubrändeihin ja luoviin aloihin perustuvan liiketoiminnan volyymin kasvattaminen	- Yritysten sijoittumista, toimitilatarpeita ja investointeja tukeva maankäytön suunnittelu, liikenneyhteydet ja energia, infrarakentaminen ja sijoittumispalvelut - Yhteiskehittämistä ja kehittämisalustoja hyödyntävä osajien törmäyttäminen ja syntyvien uusien liiketoimintamahdollisuuksien kiihdyttäminen esim. allianssimaisen yhteistoiminnan keinoin - Ekologisuutta, vastuullisuutta ja kiertotaloutta edistävien liiketoimintamallien hyödyntäminen - Joustavien, digitaalisuutta hyödyntävien työtekemisen tapojen kehittäminen ja tuki (ml. etätyö, monipistetyö, kevytyrittäjyys, osuuskunnat, sosiaaliset yritykset, freelancer-työ) - Pirkanmaan kansainvälisen kiinnostavuuden kasvattaminen laadukkaana, ekologisesti ja eettisesti kestävä matkailun ja tapahtumien (konsertit, festivaalit, urheilu- ja kulttuuritapahtumat, messut, näyttelyt ym.) kohteena

MISSIO:
Kestävän siirtymän
edelläkävijä

Vuonna 2030 Pirkanmaa on kestävän siirtymän edelläkävijä

Pirkanmaalla **energiaturros**, luonnon monimuotoisuuden **vahvistaminen** ja **ilmastonmuutokseen** hillintä ja sopeutuminen toteutetaan **oikeudenmukaisesti** ja **hallitusti**. Rakennamme maakuntaan kilpailukykyistä, **ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävää elinkeino- ja yhdyskuntarakennetta**, joka ei perustu luonnonvarojen ylikulutukseen eikä fossiilienergiaan.

Tehostamme ja sujuvoitamme toimintaamme **digitaalisuutta** ja **tekoälyä** vastuullisesti hyödyntäen.

Vahvistamme maakunnan kilpailukykyä kehittämällä **kestäviä energia-, liikenne- ja infra- ja kiertotalousratkaisuja** ja **vastuullista liiketoimintaa**. Luonnon monimuotoisuutta ja itseisarvoa kunnioittava ja edistävä suunnittelu ja arjen ratkaisut turvaavat **asukkaiden hyvinvoinnin** ja **luontoarvot** Pirkanmaalla myös tulevaisuudessa.

Pirkanmaan tavoite on olla **hiilineutraali vuonna 2030**.

Mitä tavoittelemme:

- 1) Maakunnan vastuullinen, kestävästi kasvava ja kiertotaloutta hyödyntävä elinkeinoelämä vetää investointeja, luo työpaikkoja, vientituotteita ja -ratkaisuja sekä vahvistaa muutosjoustavuutta
- 2) Energiaomavaraisuus vahvistuu, fossiilittoman energian tuotanto ja jakelu tapahtuvat luonnon kantokyvyn kannalta kestävästi ja kuluttajille kilpailukykyisesti ja reilusti
- 3) Maankäytössä ja infrarakentamisessa sovitetaan yhteen eri tarpeet ympäristön tilaa ja luonnon monimuotoisuutta edistäen
- 4) TKI, digitaaliset menetelmät ja kiertotalouden hyödyntäminen tehostavat toimintoja ja vähentävät ympäristökuormitusta
- 5) Pirkanmaan edelläkävijyyttä kehitetään dialogisesti, eri näkökohdat ja paikalliset tarpeet ymmärtäen ja ratkaisujen sosiaalista hyväksyttävyyttä vahvistaen

Kestävän siirtymän edelläkävijän kehittämistehtäviä

Energiaratkaisut ja teknologinen siirtymä	Kestävyyssiirtymän edellytykset ja reilu toteutus	Kestävä maankäyttö, rakentaminen ja liikkuminen
- Uusiutuvien ja päästöttömien energiamuotojen tarjonnan lisääminen fossiiliriippuvuuden merkittäväksi vähentämiseksi - Hajautettujen, omavaraisten energiayhteisöjen ja -saarekkeiden ja niiden välisten siirtolinjojen muodostaminen - Energia- ja resurssitehokkuutta parantavat, jalostusastetta nostavat ja päästöjä vähentävät toimet teollisuudessa ja muussa elinkeinotoiminnassa, rakentamisessa ja asumisessa (esim. älyohjaus ja tekoäly, materiaalien uusiokäyttö, prosessien optimointi) - Ilmasto- ja luontokestävien teknologioiden ja palvelujen sekä bio- ja kiertotalouteen ja luonnonvarojen kestävään käyttöön perustuvan toiminnan vahvistaminen, kaupallinen kehittäminen ja viennin edistäminen - Julkisten hankintojen tehokas ohjaava käyttö innovatiivisiin, kestäviin hankkeisiin ja muihin toteutuksiin (mm. infra, rakentaminen, palvelut, toiminnan kehittäminen, materiaalihankinnat)	- Kestävyyssiirtymää tukevan TKI-toiminnan vahvistaminen ja hyödyntäminen liiketoiminnassa ja arjen ratkaisuissa - Kestävää siirtymää tukevien investointien luvittamisen nopeuttaminen ja helpottaminen luontoarvot ja luonnon monimuotoisuus samalla turvaten - Kansainvälisten, kestävyystavoitetta edistävien yritysten ja investointien kotiuttaminen maakuntaan - Ilmastonmuutoksen hillintä ja sopeutumisen edistäminen - Kestävyyssiirtymässä tarvittavan koulutuksen ja kasvatuksen vahvistaminen ja tiedolla asenneilmapiiriin vaikuttaminen - Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden varmistaminen kestävyysmurroksessa; energiaköyhyyden ehkäisy ja vähentäminen sen osana	- Maa- ja kaavoituspolitiikan kehittäminen luontoystävällisen ja kiertotaloutta hyödyntävän rakentamisen, toimintojen vyöhykemäisen sijoittelun ja liikkumistarpeen vähentämisen ohjauskeinona - Sähköisen liikenteen edistäminen ja ei-fossiilisten liikennepolttoaineiden käyttöosuuden kasvattaminen - Ajoneuvojen yhteiskäytön, kaupunkipyörien ja muiden ekotehokkaiden liikkumistapojen edistäminen - Vesi- ja jätehuollon tehokkaat ja ympäristöystävälliset teknologiat ja ratkaisut - Luonnon monimuotoisuutta varmistava maankäyttö - Uudistavien, ravinnekiertoa hyödyntävien ja hiilensidontaa edistävien viljely- ja metsänhoitomenetelmien edistäminen - Hiljaisten, meluvapaiden alueiden ja viheryhteyksien tunnistaminen, varjelu ja vahvistaminen

MISSIO:
**Yhteyksien ja yhteistyön
suunnannäyttäjä**

Vuonna 2030 Pirkanmaa on yhteyksien ja yhteistyön suunnannäyttäjä

Pirkanmaalla otetaan tasapuolisesti huomioon **maakunnan eri osien sisäiset ja ulkoiset yhteystarpeet**, ja edistetään johdonmukaisesti **maakunnallista yhteenkuuluvuutta** ja **aluerakenteen tasapainoa**. Yhteydet ja yhteistyö tekevätkin **kaupungeista ja maaseudusta vuorovaikutteisen, toisiaan rikastuttavan kokonaisuuden**, jossa kullakin osalla on oma roolinsa.

Tuemme maakunnan eri osien **kehitystä, elinvoimaa ja kulttuurista erityisyyttä** niiden **omista lähtökohdista**. Edistämme **laadukkaan elämisen, yrittämisen, vapaa-ajanvieton ja matkailun edellytyksiä** eri puolilla Pirkanmaata, väestökehityksen eroista huolimatta. Monimuotoinen pirkanmaalaisuus syntyy yhteisestä tekemisestä: elämme yhdessä, vaikka eri tavoin.

Mitä tavoittelemme:

- 1) Pirkanmaan eri osien vahvuuksiin perustuvat erityispiirteet kirkastuvat, ja ne tukevat ja monipuolistavat maakunnan kokonaisuutta
- 2) Kaupunkien ja maaseudun välinen vuorovaikutus on tavoitteellista, osallistavaa, monialaista ja eri osapuolille hyödyllistä
- 3) Pirkanmaan kaikista osista löytyy houkuttelevia ja laadukkaita, erilaisiin tarpeisiin vastaavia asuin- ja toimintaympäristöjä uusille asukkaille ja yrityksille
- 4) Pirkanmaan aluerakenne vahvistuu seutukeskusten ja toiminnallisten ydinalueiden ympärille
- 5) Maakunnan eri osien liikenteellinen saavutettavuus paranee ja liikenneköyhyys vähenee

Yhteyksien ja yhteistyön suunnannäyttäjän kehittämistehtäviä

Yhteistyö ja vuorovaikutus	Osallisuus ja paikallinen elinvoima	Yhteydet ja saavutettavuus
• Maakunnan yhteisen tahdonmuodostuksen ja edunvalvonnan syventäminen ja vahvistaminen • Kunta- ja maakuntarajat ylittävien yhteistyöaloitteiden edistäminen paikallisten tarpeiden perusteella sekä vuoropuhelun ja yhteisten foorumien vahvistaminen • Kaupunki- ja maaseutualueiden välistä vuorovaikutusta ja yhteistyötä lisäävät toimet ja hankkeet mm. kestävän siirtymän ratkaisuihin, energiantuotannossa, virkistyksessä ja matkailussa, monipaikkaisessa asumisessa, etätyössä, lähiruoossa ja kulttuurissa • Seudullisia erikoistumisaloja tukevien koulutusmahdollisuuksien kehittäminen ja turvaaminen Pirkanmaan eri osissa (esim. paikallisesti soveltavat tutkintojen osat) • Palveluverkoston tiivistäminen oikeudenmukaisesti, eri alueiden asukkaiden palveluja kohtuuttomasti heikentämättä	• Osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja tasaveroisia mahdollisuuksia edistävät käytännöt, rakenteet ja hankkeet sekä näissä tapahtuvien onnistumisten levittäminen • Paikallisiin oloihin ja erityispiirteisiin perustuva asuin-, yritys- ja elinympäristöjen profilointi, tunnistaa esim. tilatarpeen, turvallisuuden, vapaa-ajan mahdollisuuksien, harrastusten ja kulttuurin merkitys tulomuuttajille ja investoijille • Asuntokannan monipuolisuuden ja muuntokelpoisuuden lisääminen esim. korjaus- ja elinkaarirakentamisen keinoin • Paikallisen kulttuuriperinnön ja -tietoisuuden vaaliminen, vahvistaminen ja hyödyntäminen sekä taiteen ja kulttuurin saavutettavuuden parantaminen (ml. ala- ja vaihtoehtokulttuurit) • Maaseutumaisen elinympäristön kehittäminen myös kaupunkimaisissa kunnissa • Asukasaktiivisuuden, kylä- ja kaupunginosatoiminnan tukeminen, kohtaamista edistävien tilojen (kuten kyläkoulut ja -salit, korttelikerhot ym.) sekä järjestö- ja vapaaehtoistyön hyödyntäminen paikallisen elinvoimaisuuden kannattelussa • Maahanmuuttajien kotoutumista ja juurtumista paikallisyhteisöihin edistävien palvelujen ja yhteistyön vahvistaminen	• Kansainvälisten lentoyhteyksien varmistaminen • Joukko- ja raideliikenteen kehittäminen, lähijuna- ja raitiotieliikenteen laajentaminen • Pää-, seutu- ja alemman asteisen tieverkon kunnon ylläpito ja parantaminen kohteita priorisoiden • Kutsuliikenteen, kuljetusten yhdistelyn, yhteisten lippujärjestelmien ja muiden liikkumista kestävästi tehostavien ratkaisujen kehittäminen erityisesti haja-asutusalueilla • Digitaalisen saavutettavuuden parantaminen ja digitaalisten yhteyksien ja palvelujen käyttäjälähtöinen kehittäminen koko maakunnassa



MISSIO:
**Toimintakykyinen ja
turvallinen maakunta**

Vuonna 2030 Pirkanmaa on toimintakykyinen ja turvallinen maakunta

Pirkanmaa kasvattaa **muutosjoustavuuttaan** ja **toimintakykyään** myös poikkeuksellisten tilanteiden ja olojen varalta. Maakuntamme laajasta **turvallisuusosaamisesta syntyy ratkaisuja**, joilla sekä parannetaan omaa **arjen turvaa** että luodaan **kansainvälisiä liiketoimintamahdollisuuksia**.

Kehitämme edelläkävijänä **varautumisen, ennakkoinnin ja riskienhallinnan alueellista yhteistyötä, organisoitumista ja toimeenpanokykyä**, jalostaen suomalaisen kokonaisturvallisuuden mallia edelleen. Rakennamme alueellista resilienssiä ja turvallisuutta **oikeudenmukaisuudella, yhteisöllisyydellä ja osaamisella**, joka ulottuu viranomaistasosta kansalaisyhteiskuntaan. Pirkanmaalla on paljon **annettavaa** ja paljon **puolustettavaa**.

Mitä tavoittelemme:

- 1) Pirkanmaan turvallisuustilanne on vakaa ja maakunnan toimijoiden keskinäinen luottamus ja yhtenäisyys vahvoja
- 2) Omavaraisuus ja muu varautuminen häiriö- ja poikkeusoloihin ja uhkatilanteisiin osataan, ja maakunnan toimijat kasvattavat kykyään toimia ennakoivasti ja tilanteenmukaisesti
- 3) Taloudelliset, sosiaaliset, ekologiset ja turvallisuusuhkat ja uudet mahdollisuudet tunnistetaan ja niihin vastataan maakunnan toimijoiden keskinäisenä, johdettuna yhteistyönä
- 4) Kriittinen infrastruktuuri on tunnistettu ja turvattu
- 5) Pirkanmaalainen turvallisuusosaaminen, -tuotteet ja -ratkaisut osataan kaupallistaa maakunnan oman, Suomen kansallisen ja kansainvälisen resilienssin vahvistamiseksi

Toimintakykyisen ja turvallisen maakunnan kehittämistehtäviä

Varautumisen osaaminen ja teknologiat	Huoltovarmuus ja yhdyskuntien turvallisuus	Yhteisöllisyys ja toimintakykyisyys
• Turvallisuus- ja suojausosaamisen vahvistaminen ja osaajien saatavuuden varmistaminen • Maakunnan toimijoiden välisen tiedonvaihdon, tilannekuva- ja yhteistyön lisääminen sekä yhteiset harjoitukset häiriö- ja poikkeusoloihin ja uhkatilanteisiin varautumiseksi • Kriittisen infrastruktuurin turvaaminen, valvonta ja varajärjestelmät ja -menetelmät • Kaupunki-, katu- ja tapahtumaturvallisuuteen panostaminen • Verkko- ja kyberturvariskeihin varautuminen ja niiden hallinta • Teknologioiden siviili- ja sotilaskäytön eli kaksoiskäytön kehittäminen ja kaupallistaminen • Kehittämisalustat ja living lab-toiminta eri mittakaavaisten turvallisuushaasteiden ratkaisemiseksi (myös EU:n ja NATO:n turvallisuusratkaisuihin kytkeytymiseksi)	• Kansainvälisen yhteysinfrastruktuurin kehittäminen kestävyys, hiilineutraalisuus ja varautuminen johtolankoina (lento- ja raideinfra) • Elintarvikeketjujen, lähiruoan ja -energian, vesivarojen ja muiden omien resurssien huoltovarmuuden turvaaminen (vrt. Kylävara, Huoltovarma myymäläverkosto, valmiusviljely) • Kiertotalouden hyödyntäminen eri materiaalien ja kriittisten raaka-aineiden huoltovarmuuden turvaamiseksi • Rakennetun ympäristön turvallisuutta ja häiriönkestävyyttä parantava kehittämistoiminta • Ilmasto- ja sääilmiöiden vaikutuksiin varautuminen yhdyskuntasuunnittelussa, rakentamisessa ja alkutuotannossa (sadanta, myrskyt, paahteisuus, maaperän ominaisuudet, sulamis/jäätymissyklit)	• Pirkanmaan asukkaiden ja yhteisöjen yhteenkuuluvuutta ja me-henkeä vahvistava osallisuus, reilu kohtelu ja tasapuoliset vaikuttamismahdollisuudet • Maakunnan sisäisen ja muiden maakuntien kanssa tehtävän yhteistyön, vuorovaikutuksen ja dialogin kehittäminen henkisen kriisinkestävyyden parantamiseksi • Väestön terveyttä ja toimintakykyisyyttä tukevien rakenteiden ja palvelujen tarjoaminen maakunnan eri osissa (ml. liikunta ja liikkuminen, mielen hyvinvointi, elämänlaatu) • Elinkeinoelämän ja järjestötoimijoiden tukeminen ja kumppanuus alueellisissa ja paikallisissa varautumisratkaisuisissa ja myös ratkaisujen kaupallistamisessa • Elinkeinorakenteen monipuolisuuden turvaaminen maakunnan eri osien erikoistumisen mukaisesti



Älykkään erikoistumisen strategia

Älykäs erikoistuminen Pirkanmaalla

Älykäs erikoistuminen (ÄE) perustuu osaamisaloihin, joissa maakunnalla on erityistä tieteellistä, teknologista ja elinkeinollista kyvykkyyttä. Älykkään erikoistumisen konsepti kuuluu Euroopan unionin innovaatiokehittämiseen, jossa EU-rahoitusta ohjataan alueiden itse tunnistamiin kokonaisuuksiin.

Keskeinen suunnannäyttävä on vuoteen 2029 asti ulottuva EU:n kilpailukykykompassi, jonka tarkoitus on luoda Eurooppaan uutta kasvua ja vaurautta seuraavin painotuksin:

1. innovaatiokuilun umpeen kurominen
2. vähähiiliseen talouteen siirtyminen
3. riippuvuuksien vähentäminen

Pirkanmaan kehittämisen kokonaisuudessa älykäs erikoistuminen täydentää maakuntastrategian missioita, joiden edistämiseen se tuo alueen omat TKI-vahvuudet ja rakenteet.

Osaamisen hyödyntäminen mahdollistaa uudet innovaatiot ja uuden liiketoiminnan, vahvistaa työllisyyttä, profiloi aluetta ja lisää sen tunnettua sekä tarjoaa sisältöä kansainvälistymiselle ja yhteistyölle eri tasoilla.

Kokonaan uusia osaamiskokonaisuuksia voi syntyä esimerkiksi eri toimialojen yhdyspinnoilla, ja siksi sisällöllisten erikoistumisvalintojen välillä ja reunamilla tapahtuva innovointi on tärkeää. Myös pienemmässä mitassa esiintyvä erikoisosaaminen voi kypsyä ja kasvaa strategisesti merkittäväksi osaamisalueeksi.

Läpileikkaavat periaatteet Pirkanmaan älykkään erikoistumisen strategiassa ja siihen kytkeytyvässä kehittämistoiminnassa ovat seuraavat:

- Tartutaan olemassa olevaa osaamista käyttäen ja vahvistaen suuriin, sekä globaalisti että alueellisesti tärkeisiin kehityshaasteisiin
- Tunnistetaan nousevia ja vahvistuvia liiketoiminta- ja osaamisaloja sekä tartutaan aktiivisesti ja yrittäjämäisesti avautuviin mahdollisuuksiin
- Kehitetään aktiivisesti alueen osaamista em. kehityshaasteisiin ja -mahdollisuuksiin

Näillä toimilla varmistetaan, että Pirkanmaan osaamis pohja uudistuu ja vahvistuu tavoitteellisesti. Periaatteita sovelletaan sekä Pirkanmaan erikoistumisvalintoihin että toiminnallisiin kärkiin.

Pirkanmaan erikoistumisvalinnat

Pirkanmaan **älykkään erikoistumisen** sisältövalinnat ovat seurausta historiallisesta kehityksestä ja valmiudesta uusiin avauksiin. Älykkään erikoistumisen sisältövalinnat pohjautuvat maakunnan

1. Todennettuihin osaamispohjaisiin kärkialoihin, jotka jäsentyvät teräviksi yritys- ja innovaatioekosysteemeiksi tai laajemmiksi osaamisklustereiksi
2. Elinkeinoelämän ja julkisen sektorin kanssa aktiivista yhteistyötä tekevän tutkimus- ja koulutusyhteisön painopisteisiin

Sisältövalinnat edustavat maakunnan monipuolista, kumuloitunutta osaamista ja tästä osaamispohjasta nousevia uusia kärki- ja murrosteknologioita sekä niihin liittyviä liiketoimintamahdollisuuksia. Tarkemmin liitteessä 6.

Pirkanmaa erikoistuu

- Digitaaliseen teollisuuteen
- Älykkäisiin koneisiin
- Kestävään teknologiaan
- Terveysteen ja hyvinvointiin
- Turvallisuuteen ja suojautumiseen
- Luovaan talouteen

Erikoistumisvalinnoilla kytkeydytään useisiin tunnistettuihin muutostrendeihin. Näitä ovat esimerkiksi vähähiilinen talous, strategisen autonomian merkityksen kasvu, kiertotalouden monet muodot, nopeasti kehittyvät murrosteknologiat, sote-sektorin haasteet ja elämystalouden nousu. Älykkään erikoistumisen strategialla tuetaan Pirkanmaan menestystä nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä.

Pirkanmaan toiminnalliset kärjet

Pirkanmaan älykäs erikoistuminen tapahtuu aktiivisen, **kasvuhakuisen yritystoiminnan** sekä laadukkaan **TKI- ja koulutustoiminnan** kautta. Sitä kiihdytetään tukemalla esimerkiksi seuraavia kehittämiskohteita ja -tapoja: osallistavat innovaatio- ja kehitysalustat, TKI-infrat ja oppimisympäristöt, pilotoinnit ja demonstraatiot, kaupunkiympäristöt kehittämisalustoina sekä kansainvälinen yhteistyö ja yhteiskehittäminen.

Pirkanmaalla tehdään **fiksuja asioita fiksusti**. Strategiaa toteutetaan keskittymällä yhteistyön keinoin seuraaviin **toiminnallisiin kärkiin**:

- Kansainvälisen TKI-toiminnan vahvistamiseen
- Kasvuyrittäjyyden edistämiseen
- Strategiseen ennakkointiin

Älykkään erikoistumisen strategian **toiminnalliset kärjet** keskittyvät erityisesti, mutta eivät yksinomaan sen **sisällöllisiin erikoistumisvalintoihin**. Oleellista on tunnistaa ja hyödyntää myös erikoistumisvalintojen välillä ja reunamilla oleva innovaatiopotentiaali.

Pirkanmaa pyrkii kehittämään älykkään erikoistumisen toimeenpanoon **aiempaa systemaattisempia ja organisoidumpia yhteistoimintamalleja**.

Kansainvälisessä yhteistyössä panostetaan **valikoituihin syvällisiin ja pitkäaikaisiin kumppanuuksiin**, jotka eivät ole riippuvaisia yksittäisistä projekteista, yrityksistä tai henkilöistä.

Alueen omia investointeja ja rahoitusta suunnataan kohteisiin ja toimintoihin, jotka mahdollistavat kotimaisten ja kansainvälisten kumppanuuksien kautta oppimisen ja kansainvälisen rahoituksen hyödyntämisen.



Maakuntastrategian toteutus ja seuranta

Maakuntastrategian toimeenpano

Maakuntastrategian toteuttaminen on Pirkanmaan toimijoille yhteinen tehtävä. Pirkanmaan liitto toteuttaa sitä oman strategiansa kautta sekä edistää toteuttamista ja seuraa toteutuksen etenemistä. Älykkään erikoistumisen strategian toimeenpanoa kehitetään erillisessä prosessissa. Maakuntastrategiaa toimeenpannaan mm. seuraavilla tavoilla:

- **Maakunnan kehittämisen suuntaaminen.** Maakuntastrategian laadinta on ollut vuorovaikutteinen ja osallistava prosessi. Jo prosessin kuluessa on vahvistunut yhteinen ymmärrys maakunnan yhteisistä kehittämishaasteista ja -mahdollisuuksista. Maakuntastrategia antaakin tukevat suuntaviivat alueen toimijoiden omille linjauksille ja toimenpiteille. Maakuntastrategiaa voidaan käyttää perusteluna ja selkänäjän erilaisille kehittämispyrkimyksille.
- **Yhteistyön vahvistaminen maakunnan toimijoiden kesken.** Maakuntastrategian missioiden ja älykkään erikoistumisen strategian toteutumista tullaan seuraamaan vuorovaikutuksessa maakunnan toimijoiden kanssa. Samalla vahvistetaan toimijoiden keskinäistä, strategista yhteistyötä.
- **Maakunnan edunvalvonta.** Maakuntastrategia ilmaisee maakunnan yhteisen tahdon. Näin sillä on myös vahva edunvalvonnallinen rooli suhteessa erityisesti kansalliseen ja EU-tason päätöksentekoon. Edunvalvonta on luonteeltaan joustavaa ja osin tilannesidonnaista, mutta maakuntastrategia hahmottaa osaltaan tälle vuorovaikutteiselle ja monitoimijaiselle työlle selkeät puitteet. Maakuntastrategian rooli korostuu kansalliseen aluepolitiikkaan liittyvissä prosesseissa.
- **EU:n alue- ja rakennepolitiikan hankerahoituksen käyttö.** Nykyisellä ohjelmakaudella Pirkanmaan nykyinen maakuntaohjelma on keskeinen rahoituspäätöksiä ohjaava asiakirja. Alue- ja rakennepoliittista rahoitusta suunnataan siinä tunnistettuihin teemoihin, linjauksiin ja tavoitteisiin. Uuden maakuntastrategian voimassaoloaika osuu EU:n ohjelmakausien taitteeseen, mikä korostaa tarvetta tarkastella ja tarvittaessa päivittää maakuntastrategiaa. EU:n tulevan ohjelmakauden alue- ja rakennepolitiikan organisoituminen ei vielä ole selvillä. Maakuntastrategia ilmaisee joka tapauksessa maakunnan tahdon siitä, mihin suuntaan ja millaisin toimin kehittämistyötä tulisi tehdä.

Maakuntastrategian seuranta

Maakuntastrategian määrällinen seuranta tukeutuu Pirkanmaan liiton kokoamiin ja ylläpitämiin maakunnan temaattisiin tilannekuviin. Tilannekuvat julkaistaan Pirkanmaan liiton Aluetietopalvelussa. Tilannekuvien päivittyvät indikaattorit kytetään maakuntastrategian missioihin.

Temaattiset tilannekuvat kattavat useita maakunnan kehityksen kannalta oleellisia näkökulmia, kuten väestökehitys, talous ja elinkeinoelämä, tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta sekä ilmasto ja ympäristö.

Pirkanmaan liiton väestöennustetyötä hyödynnetään osana maakuntastrategian seurantaa.

Maakuntastrategian lopulliset indikaattorit määritellään ja kuvataan osana tilannekuvatyötä.

Maakuntastrategian laadullinen seuranta ja arviointi toteutetaan prosessina, joka tukeutuu osaksi myös määrälliseen seurantaan. Prosessin keskeisiä osatekijöitä ovat:

- Vuosittaiset sidosryhmätyöpajat, joissa tulkitaan kehitystä suhteessa maakuntastrategian missioihin ja tunnistetaan mahdolliset korjaavat toimenpiteet
- Vuosittainen aluekehityksen tilannekuvatarkastelu (ALKE)
- Kerran strategiakaudessa toteutettava maakuntastrategian ulkopuolinen arviointi

Pirkanmaan liitto vastaa sekä määrällisen että laadullisen seurannan koordinoinnista ja toteutuksesta yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa. Maakuntastrategiaa päivitetään tarvittaessa, esimerkiksi EU-ohjelmakauden taitteessa.



Liitteet

Liite 1. Maakuntastrategian tiivistelmä

Pirkanmaan haluaa olla rohkeasti uudistuva, vastuullisesti vahvistuva maakunta. Vuoteen 2023 mennessä teemme Pirkanmaasta:

Kasvun ja osaamisen kärkiyhteisön

- Osaaminen, koulutus ja työelämävalmiudet
- Elinkeinoelämä, innovaatiot ja kansainvälistyminen
- Kasvu ympäristö ja työn tekemisen tavat

Kestävän siirtymän edelläkävijän

- Energiaratkaisut ja teknologinen siirtymä
- Kestävyyssiirtymän edellytykset ja reilu toteutus
- Kestävä maankäyttö, rakentaminen ja liikkuminen

Yhteyksien ja yhteistyön suunnannäyttäjän

- Yhteistyö ja vuorovaikutus
- Osallisuus ja paikallinen elinvoima
- Yhteydet ja saavutettavuus

Toimintakykyisen ja turvallisen maakunnan

- Varautumisen osaaminen ja teknologiat
- Huoltovarmuus ja yhdyskuntien turvallisuus
- Yhteisöllisyys ja toimintakykyisyys

Pirkanmaa erikoistuu älykkäästi:

- Digitaaliseen teollisuuteen
- Älykkäisiin koneisiin
- Kestävään teknologiaan
- Terveysten ja hyvinvointiin
- Turvallisuuteen ja suojautumiseen
- Luovaan talouteen

Yhteistyön keinoin erikoistumisessa keskitytään:

- Kansainvälisen TKI-toiminnan vahvistamiseen
- Kasvuyrittäjyyden edistämiseen
- Strategiseen ennakointiin

Maakuntastrategiaa toteutetaan:

- Käyttämällä maakuntastrategiaa perusteluna kehittämistyön suuntaamiselle
- Vahvistamalla yhteistyötä maakunnan toimijoiden kesken
- Maakunnan edunvalvonnan keinoin
- EU:n alue- ja rakennepolitiikan hankerahoituksella

Liite 2. Maakuntastrategian sanasto

Maakuntasuunnitelma. Alueen kehittämistä linjaava strategia, jossa määritellään kehittämisen tavoitteet maakunnassa yhdeksi kunnallisvaalikaudeksi.

Maakuntaohjelma. Maakuntasuunnitelmaa tarkentava asiakirja, jossa kuvataan maakunnan kehittämistehtävät ja toimenpidekokonaisuudet. Pirkanmaalla ja useassa muussa maakunnassa maakuntasuunnitelma ja -ohjelma on koottu yhteen, maakuntastrategiaksi.

Koheesio-ohjelmat. Euroopan unionin rakennepoliittisen eli koheesiorahoituksen käyttöä linjaavat ohjelmat, joilla suunnataan EU:n ylikansallista tukea Euroopan sosiaalirahastosta (ESR+), Euroopan aluekehitysrahastosta (EAKR) ja Oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta (JTF).

Kaksoissiirtymä. Euroopan unionin ja sen jäsenmaiden tavoite 1) digitalisaation ja datan hyödyntämiseksi tavalla, joka edistää 2) hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa. Tavoitteena on ihmisten ja luonnon hyvinvoinnin yhtäaikaista turvaaminen.

Strateginen autonomia. EU:n pyrkimys toimia itsenäisesti strategisesti tärkeillä politiikka-aloilla, puolustaa omia etujaan ja pyrkimystä irtautua vahingollisista riippuvuussuhteista.

YK:n kestävä kehityksen tavoitteet. Yhdistyneiden kansakuntien (YK) vuonna 2015 hyväksymään Agenda 2030-asiakirjaan kirjatut 17 globaalia tavoitetta. Näillä pyritään köyhyyden poistamiseen sekä kestäväan kehitykseen, jossa otetaan tasavertaisesti huomioon ympäristö, talous ja ihminen, planeetan rajat ja luonnonvarojen riittävyys.

Tapahtumatalous. Taloudellista toimintaa, jonka tavoitteena on tuottaa arvoa, elämyksiä ja kohtaamisia erilaisia tapahtumia järjestämällä ja tuottamalla (esim. konsertit, messut, kulttuuri- ja urheilutapahtumat, festivaalit).

Luovat alat. Kattokäsite, joka tarkoittaa kulttuuriarvoihin ja taiteelliseen ilmaisuun perustuvaa, monesta alasta (kuten taide, kirjallisuus, arkkitehtuuri, muotoilu, peliteollisuus, media-ala) muodostuvaa liiketoimintaa ja taloudellisen arvon luontia.

Kestävyys- ja vastuullisuusajattelu. Ajatus- ja toimintatapa, joka ottaa huomioon kestävä kehityksen, ympäristönäkökohdat, sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja hyvän hallintotavan sekä pyrkii tasapainottamaan nämä eettisellä tavalla organisaation tai yhteisön muiden tavoitteiden kanssa.

Missio. Yhteisön (tai organisaation) päämäärä, tehtävä tai olemassaolon tarkoitus; innostava ja yhteisön jäseniä toimintaan kannustava suunnannäyttäjä.

Innovatiiviset hankinnat. Tapa tehdä hankintoja (tuotteita, palveluja ym.), jossa ei osteta valmiita ratkaisua, vaan annetaan toimittajalle tehtäväksi kehittää uusi, aiempaa laadukkaampi vastaus tilaajan esittämään tarpeeseen tai ongelmaan.

Energiamurros. Kokonaisvaltainen muutos, jossa siirrytään fossiilisista polttoaineista (kuten öljy, hiili, maakaasu) kohti fossiilivapaata, päästötöntä ja ympäristöystävällistä energiantuotantoa ja -käyttöä.

Väestöllinen huoltosuhde. Tilastollinen käsite, joka tarkoittaa alle 15-vuotiaiden ja 65 vuotta täyttäneiden osuutta suhteessa työikäiseen, 15-64 -vuotiaaseen väestöön. Käsitteellä kuvataan yleisellä tasolla huollettavien määrää alueella tai yhteiskunnassa.

Väestöennuste. Tulevaa väestönkehitystä kuvaava, menneeseen kehitykseen (syntyvyys, kuolleisuus, muuttoliike) perustuva laskelma, jossa oletuksena on, että väestöön vaikuttavat muutostekijät pysyvät ennallaan. Se ei ole sellaisenaan toteutuva ennuste, vaan suuntaa-antava trendilaskelma.

Rakennemalli. Maankäytön periaatteet esittävä suunnitelma, joka kuvaa yleisellä tasolla suunnittelualueen (esim. maakunnan) eri osien käyttötarkoituksen ja kytkeytymisen toisiinsa.

Viherverkko. Toisiinsa liittyvien viheralueiden (metsät, puistot, pellot, vesistöt ym.) kokonaisuus.

Kestävyyssiirtymä. Kokonaisvaltainen yhteiskuntien muutos kohti ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti tasapainoisempaa ja oikeudenmukaisempaa tulevaisuutta.

Ennakointi. Tulevaisuuteen vaikuttavien tekijöiden tunnistamista, vaihtoehtoisten tulevaisuuksien kartoittamista ja toimenpiteiden määrittelyä toivottuun tulevaisuuteen pääsemiseksi. Ennakointi on yhdistelmä eri menetelmiä hyödyntävää tulevaisuuden luotausta ja haluttua tulevaisuutta kohti tähtäävää aktiivista tekemistä.

Ruokajärjestelmä. Ruoan tuotannon, jalostuksen, jakelun ja kulutuksen muodostama kokonaisuus sekä näihin liittyvien tekijöiden moninaiset yhteydet ja sivutuotteet. Pyrkimys on kohti ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävämpää ruokajärjestelmää.

Pilotointi. Uuden tuotteen tai palvelun testikäyttöä todellista käyttöä vastaavassa mutta pienempimittakaavaisessa tai muuten rajoitetummassa yhteydessä sen toimivuuden varmistamiseksi.

TKI-toiminta. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta on systemaattista työtä uuden tiedon tuottamiseksi, käytännön ongelmien ratkaisemiseksi ja uusien tuotteiden, palvelujen ja osaamisen kehittämiseksi.

Kohtaanto. Kuvaa työmarkkinoiden tilannetta, jossa työntekijä ja hänen taitonsa vastaavat työnantajalla tarjolla olevaa työtehtävää, mikä mahdollistaa työsuhteen synnyn. Kohtaanto-ongelmassa työpaikat ja työvoima eivät syystä tai toisesta kohtaa.

Ekosysteemi. Biologiasta lainattu käsite, jolla tarkoitetaan yritysten, tutkimuslaitosten, julkisten tukiorganisaatioiden ja muiden toimijoiden muodostamaa, usein tietyn osaamis- tai teknologia-alan ympärille rakentunutta, keskinäisriippuvaista verkostoa.

Pk- ja startup-yritykset. Pienet ja keskisuuret (pk) yritykset ovat alle 250 henkeä työllistäviä ja alle 50 miljoonan euron vuotuisen liikevaihdon yrityksiä, kun taas startup-yrityksillä tarkoitetaan nuoria, kasvuhakuisia, usein innovatiiviseen ideaan, tuotteeseen tai palveluun nojaavia yrityksiä.

Immateriaalioikeudet. Aineettomia tekijänoikeuksia suojaavat oikeudet esim. keksintöjen, taiteen ja tuotemerkkien turvaamiseksi kopioinnilta ja muulta oikeudettomalta käytöltä.

Yhteiskehittäminen. Tarkoittaa uusien tuotteiden, palvelujen tai ratkaisujen tavoitteellista kehittämistä vuorovaikutuksessa eri osapuolten kesken tavalla, joka yhdistää eri näkökulmia, osaamista ja kokemuksia, painottaen usein erityisesti loppukäyttäjän näkökulmaa ja ratkaisun vaikuttavuutta.

Kehittämisalusta. Digitaalisessa tai reaali maailmassa käytettävä työkalu, järjestelmä tai ympäristö, jossa suunnitellaan, valmistetaan ja/tai kokeillaan uusia tuotteita, tietoa, palveluja tai prosesseja.

Allianssi. Yhteistoiminnallinen malli, jossa eri osapuolet sopivat tietyn kokonaisuuden toteuttamisesta tuoden toteutukseen oman erityisosaamisensa ja jakaen sen riskit ja hyödyt keskenään. Allianssimallia käytetään esim. suurten urakoiden kustannustehokkaana ja toimitusvarmana toimintatapana.

Fossiilienergia. Tarkoittaa uusiutumattomia energialähteitä, jotka ovat peräisin muinaisten eliöiden hiileksi maaperässä muuttuneista jäänteistä (kivihiili, öljy, maakaasu). Näiden käyttö polttoaineena tuottaa ilmakehään haitallisia hiilidioksidipäästöjä.

Kiertotalous. Talousmalli, jossa olemassa olevien materiaalien ja tuotteiden elinkaarta pidennetään uusiokäytöllä, korjaamalla, kunnostamalla, kierrättämällä, lainaamalla ja vuokraamalla, vähentäen syntyvän jätteen määrää ja uudistuotannon tarvetta.

Hiilineutraalius. Tarkoittaa että hiilidioksidipäästöjä (teollisuus, liikenne, lämmitys, maatalous jne.) tuotetaan korkeintaan sen verran kuin niitä voidaan sitoa hiilinieluihin (esim. kasvien biomassa, meret, metsät, suot). Suomi pyrkii hiilineutraaliksi vuoteen 2035 mennessä, Pirkanmaan tavoitevuosi on 2030.

Energiaköyhyys. Tarkoittaa yhteisöjen tai kotitalouksien vaikeutta selviytyä lämmitys- ja sähkökuluistaan tai saada niihin liittyviä palveluja. Energiaköyhyys voi johtua esim. korkeista energian hinnoista, siirtoverkon puutteista tai huonosta energiatehokkuudesta.

Muutosjoustavuus, resilienssi. Tarkoittaa kykyä selviytyä ja menestyä muutosten ja vastoinkäymisten keskellä ja palautua toimintakykyiseksi myös vaikeiden aikojen jälkeen.

Kriittinen infrastruktuuri. Yhdyskuntien toiminnan ja arjen sujuvuuden kannalta välttämättömät tekniset rakenteet, palvelut ja järjestelmät, kuten vesi- ja energiaverkko, liikenne ja tietoliikenne, terveydenhuolto, elintarvikehuolto ja rahoitus.

Living lab -toiminta. Todellista käyttötilannetta jäljittelevä palvelu- tai tuotekehitysympäristö, ”elävä laboratorio”, jossa voidaan tehdä käyttäjälähtöisiä kokeiluja tuotteen, palvelun tai ratkaisun kehittämiseksi ja viimeistelemiseksi.

Älykäs erikoistuminen. Euroopan unionin lanseeraama kehittäminen, joka tarkoittaa eri alueiden ”fiksua valintoja”, eli erikoistumista ja panostamista niillä olemassa olevien liiketoiminnallisten ja tutkimusta hyödyntävien kokonaisuuksien vahvistamiseen ja uuden yritystoiminnan synnyttämiseen.

Kilpailukykykompassi. Euroopan unionin vuonna 2025 tekemä politiikkalinjaus ja suunnitelma, joka ohjaa EU:n työtä vuosina 2024 – 2029 kilpailukyvyn ja talouskasvun edistämiseksi. Se kannustaa innovaatioihin, vauhdittaa kestävyyssiirtymää ja pyrkii lisäämään Euroopan turvallisuutta.

Innovaatioekosysteemi. Verkostomainen yhteistyörakenne, jossa eri taustaiset osapuolet pyrkivät yhdessä luomaan liiketoimintaa ja muuta taloudellista lisäarvoa tutkimus- ja innovaatiotyötä hyödyntämällä.

Murrosteknologia. Vallitsevia käytäntöjä haastavia ja uusille urille murtautuvia teknologioita, jotka siirtävät yhteiskuntia uuteen vaiheeseen. Sähkö on aikanaan ollut murrosteknologia, nyt sellainen on ehkä esimerkiksi tekoäly.

Skenaario. Tulevaisuudentutkimuksen ja ennakkoinnin menetelmä, joka kuvaa jotakin tulevaisuuden tilaa tai tapahtumien kulkua tiettyjen oletusten perusteella rakennettuna, johdonmukaisena tarinana.

Liite 3. Pirkanmaa ja sen erilaiset osat

Toimintaympäristönä koko Pirkanmaata luonnehtii erityisesti vahva valmistavan teollisuuden läsnäolo alueella sekä vilkas ja alueen ulkopuolellakin laajasti tunnettu kulttuuri-, taide-, urheilu- ja elämystalous.

Maakunnan kehittämiselle keskeinen voimavara on korkeakouluyhteisömme, jossa ovat edustettuina melkein kaikki tutkimus- ja opetuskokonaisuudet eri teknologia-aloista palvelujen ja kaupan kautta humanistisiin aloihin, terveystieteeseen, johtamiseen ja julkiseen hallintoon. Sitä täydentää koko maakunnan alueen kattava ja työelämän kanssa yhteen toimiva toisen asteen koulutus.

Osaamisen, koulutuksen, tutkimuksen ja tuotekehityksen hyödyntäminen on Pirkanmaan kehittämisessä ilmiselvä lähtökohta melkein aiheesta ja asiasta riippumatta. Yhdistettynä monialaiseen yritys- ja elinkeinoelämäämme ja aktiiviseen kansalaisyhteiskuntaan se on maakunnan menestyksen olennainen perusta.

Pirkanmaalla on myös omat ongelmansa ja uhkakuvansa. Esimerkiksi työttömyysluvut ovat Pirkanmaalla jatkuvasti maan keskiarvoa huonommat eikä hyvinvointikaan jakaudu alueella ja väestöryhmien kesken tasaisesti.

Ikääntyvän, vähenevän väestön palvelut ja pula osaajista ovat harvaan asutuilla alueilla kriittisempiä haasteita kuin kasvavalla, kansainvälisyyteen suuntautuneella Tampereen keskusseudulla. Julkisen talouden resurssipula koskee kuitenkin koko Pirkanmaata.

Kehittämisen kannalta heikkous on myös se, että Pirkanmaan ”tytäryhtiötaloudessa” päätöksenteko on monissa asioissa maakunnan ulkopuolella, niin politiikan, elinkeinojen kuin rahoituksenkin kysymyksissä. Tätä kuitenkin paikkaa pirkanmaalainen oma-aloitteisuus ja vahva päätöksentekokyky.

Tampere ja Tampereen kaupunkiseutu on Pirkanmaan ydin monella mittarilla, niin maantieteellisesti, liikenteellisesti, väestöllisesti kuin taloudellisesti ja esimerkiksi koulutus- ja tutkimus-, kehittämis- ja innovaationäkökulmista katsoen. Keskuskaupunki kuitenkin tarvitsee ympäröivää maakuntaa ja muu maakunta tarvitsee keskuskaupunkiaan. Ilman toista toinenkin näivettyisi.

Vuorovaikutussuhde on monimuotoinen, luonnollinen ja ilmeinen, mutta myös kipupisteitä ja mahdollisia vastakkainasettelun paikkoja sisältävä. Onko toisen kasvu toiselta pois vai tukeeko sen päinvastoin toisenkin menestystä, ei ole aina aivan kiistatonta. Myös mittakaava- ja priorisointierot voivat toisinaan olla hidasteena yhteistyölle.

Maakuntastrategia tarkastelee Pirkanmaata kokonaisuutena, ja sellainen se monessa mielessä on. Maakunta koostuu silti erilaisista osista ja alueista, joilla on omanlaisiaan piirteitä ja kehitystarpeita näköaloineen, tarpeineen ja vahvuuksineen. Myös aineelliset ja aineettomat voimavarat ovat maakunnan eri osissa hyvinkin erimittaisia; väestön, yritystoiminnan, kehittämisresurssien ja -organisaatioiden määrä ja ominaisuudet vaihtelevat voimakkaasti.

Keskuskaupunkiseutua edustavat avaukset, osaamiset, resurssit ja kehittämislinjaukset näkyvät maakuntastrategiassa painoarvoltaan isoina, koska kaupunkiseutu kattaa noin 60 – 80 prosenttia koko Pirkanmaasta, mitattavasta asiasta riippuen.

Maakuntastrategia on silti toimittava suunnannäyttäjänä koko maakunnalle. Strategia ei ehkä voi olla sisällöltään täysin tasapuolinen, mutta se voi silti olla oikeudenmukainen. Se tarjoaa luotettavia suuntaviittoja tulevaisuuteen kaikille maakunnan toimijoille, sijainnista, kotipaikasta ja yhteistyösuunnista riippumatta.

Liite 4. Pirkanmaan tulevaisuuskuvat

Maakuntastrategian taustana on tulevaisuustarkastelu aluekehittämiseen vaikuttavista muutosilmiöistä. Tunnistettujen ilmiöiden pohjalta rakennettiin neljä erilaista tulevaisuustarinaa, *skenaariota*, joiden avulla ilmiöitä tulkitaan Pirkanmaan kehittämiseen vaikuttavina voimina. Skenaariot nostavat esiin asioita, joihin maakunnan kehittämisessä on syytä varautua ja joihin maakuntastrategian linjauksilla on vastattava. Minkään neljästä skenaariosta ei uskota toteutuvan sellaisenaan, mutta yhdessä ne kuvaavat kehityskulkujen ajateltavissa olevia vaihtoehtoja.

Keskeisten kehityskulkujen vaikutusta kuvataan skenaarioiden nimillä, ja ne ovat ”teknokilpa kirittää blokkeja”, ”turvallisuutta myrskyn silmässä”, ”etäinen eliitti takoo tulosta”; sekä ”sopeutuvaa kasvua ilmastokriisissä”. Skenaarioiden tarkemmat kuvaukset löytyvät täältä: [Pirkanmaan tulevaisuustarkastelu – Neljä skenaariota tulevaisuuteen](#)

Haastavinta Pirkanmaan tavoitteleman tulevaisuuden toteutuminen olisi skenaarion ”etäinen eliitti takoo tulosta” toteutuessa. Se kuvaa tulevaisuuden menestyksen tehokkuuden ja globaalien suurtoimijoiden varaan, mutta jättää vähemmälle ne yhteisöllisyyden, oikeudenmukaisuuden ja paikallisten vahvuuksien tavoittelun, jotka ovat Pirkanmaan missioiden ytimessä.

Skenaario ”teknokilpa kirittää blokkeja” puolestaan yhdistää kasvua, osaamista, puhdasta siirtymää ja yhteiskunnallista vakautta koskevat kehityskulut tavalla, joka tukee lähes kaikkia Pirkanmaan missioita yhtä aikaa. Vaikka geopolitiittinen blokkiutuminen toisi myös merkittäviä riskejä eikä ole sinänsä millään tavalla toivottavaa, se ei suoraan estäisi maakuntastrategian tavoitteiden saavuttamista, jos Suomen kansallinen yhtenäisyys säilyisi kiinteänä.

Tulevaisuuskestäviä ja skenaariorippumattomia seikkoja, joihin Pirkanmaan kehittämisessä joka tapauksessa on keskityttävä, ovat:

Resilienssin ja varautumiskyvyn vahvistaminen

Jokaisessa skenaariossa – olipa kyseessä teknologinen muutos, ilmastokriisi tai geopolitiittinen epävakaus – kyky reagoida nopeasti ja palautua häiriöistä on keskeinen menestystekijä.

Yhteistyö, verkostot ja luottamus pohjainen vuorovaikutus

Yhteistoiminta eri tasoilla vahvistaa sopeutumiskykyä ja mahdollistaa resurssien ja osaamisen yhdistämisen kaikissa oloissa.

Osaamisen, koulutuksen ja jatkuvan oppimisen kehittäminen

Teknologioiden muutokset, työmarkkinoiden murros ja odottamattomatkin yhteiskunnalliset kehityskulut edellyttävät jatkuvaa osaamisen uudistamista.

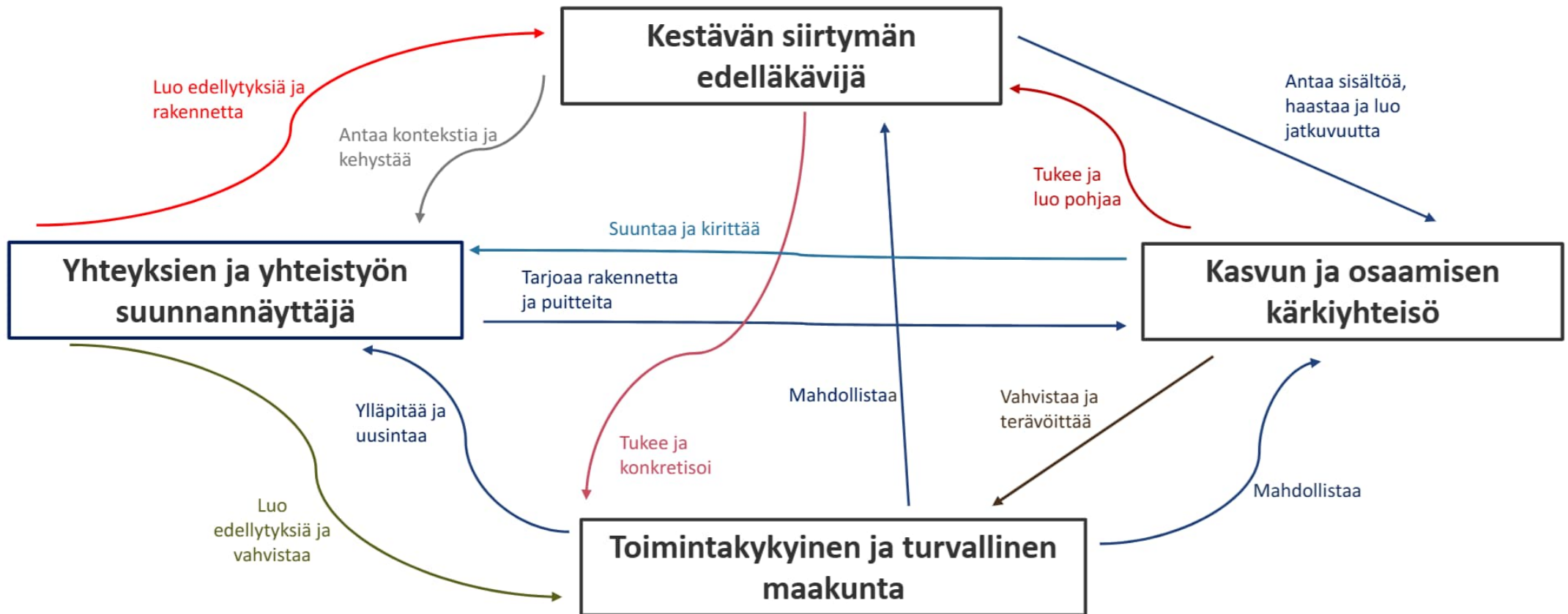
Paikalliset vahvuudet ja alueellinen erikoistuminen

Paikallisten erityisosaamisen, elinkeinorakenteiden ja kulttuuristen vahvuuksien hyödyntäminen tekee kehityksestä kestävämpää ja joustavampaa eri skenaarioissa.

Monimuotoinen ja kestävä elinkeinorakenne

Talouden hajautus vähentää riskiä ja mahdollistaa, että toimialojen sisäinen uudistuminen toimii (esim. puhdas siirtymä, turvallisuus, eri teknologia-alat, bio- ja kiertotalous) ja aina jokin ala vetää.

Liite 5. Missioiden väliset suhteet



Liite 6. Pirkanmaan ÄE-strategian erikoistumisvalintojen avaaminen

Pirkanmaan **älykkään erikoistumisen** sisältövalinnat ovat luonteeltaan toisiinsa kytkeytyviä ja uusia avauksia sallivia. Se on tietoinen pyrkimys. Tämän vuoksi erikoistumisvalintoja ei ole syytä määritellä tyhjentävästi. Seuraavassa niitä avataan esimerkinomaisesti:

- **Digitaalinen teollisuus.** Siruosaaminen ja fotonikka mahdollistavat nopean tiedonsiirron, energiatehokkuuden ja vaikkapa erittäin tarkan materiaalinkäsittelyn. Kuvantamisteknologiat kytkeytyvät mm. erilaisiin virtuaalitodellisuuden, lisätyn todellisuuden ja konenäköratkaisuihin. Korkeatasoinen ohjelmistotekniikka liittyy erilaisiin korkean teknologian tuotteisiin, mutta myös vaikkapa teollisuusautomaatioon ja digitaalisiin palveluihin. Vastaavalla tavalla tekoäly sen eri muodoissa muokkaa laajasti ja läpäisevästi eri toimialoja ja muita yhteiskunnallisia toimintoja.
- **Älykkäät koneet.** Käynnissä oleva teollisuuden neljäs vallankumous viittaa valmistavan teollisuuden siirtymään kohti älykkäämpiä, sähköisiä, digitaalisesti ohjattuja, ja verkottuneita tuotantojärjestelmiä. Oleellista on esimerkiksi automatisaatio, robotiikka, koneoppiminen, nk. "big data", monipuoliset sensorit sekä erilaiset kyberfyysiset järjestelmät.
- **Kestävät teknologiat.** Kyse on laajasta joukosta erilaisia teknologioita, tuotteita, palveluita ja prosesseja, jotka edistävät luonnonvarojen kestävästä käyttöä ja vähähiilisyyttä. Näitä hyödynnetään esimerkiksi erilaisista kiertotalousratkaisuissa, uusiutuissa materiaaleissa sekä uudenaikaisissa energiaratkaisuissa.
- **Terveys ja hyvinvointi.** TKI-toiminnan näkökulmasta erityisen kiinnostavia osa-alueita ovat esimerkiksi digitaaliset terveydenhuolto, lääkinnälliset laitteet sekä erilaiset hyvinvointisovellukset ja –teknologiat. Kokonaisuus ulottuu syvällisestä luonnontieteellisestä tutkimuksesta terveyden ja hyvinvoinnin erilaisiin käytännöläheisiin palveluprosesseihin.
- **Turvallisuus ja suojaus.** Erikoistumisvalinnan ytimen muodostavat erilaiset teknologiat ja osaamiset, joilla on sotilaallisia tai nk. kaksikäyttösovelluksia. Kovan ja ulkoisen turvallisuuden näkökulman lisäksi on tärkeää kiinnittää huomiota teknologioihin, ratkaisuihin ja osaamiseen, jotka tähtäävät arjen turvallisuuden parantamiseen.
- **Luova talous.** Luovan talouden ydin on luova, taiteellinen tai kulttuurinen osaaminen. Sillä on myös vahva elämyksellinen luonne. Erilaiset immateriaalioikeudet ovat erityisen keskeisiä luovan talouden TKI-toiminnalle sekä yritysten kasvuun ja skaalautumiselle.

Liite 7. YK:n SDG-tavoitteet ja maakuntastrategian missiot

1. Poistaa köyhyys sen kaikissa muodoissa kaikkialta.
2. Poistaa nälkä, saavuttaa ruokaturva, parantaa ravitsemusta ja edistää kestävää maataloutta.
3. Taata terveellinen elämä ja hyvinvointi kaiken ikäisille.
4. Taata kaikille avoin, tasa-arvoinen ja laadukas koulutus sekä elinikäiset oppimismahdollisuudet.
5. Saavuttaa sukupuolten välinen tasa-arvo sekä vahvistaa naisten ja tyttöjen oikeuksia ja mahdollisuuksia.
6. Varmistaa veden saanti ja kestävä käyttö sekä sanitaatio kaikille.
7. Varmistaa edullinen, luotettava, kestävä ja uudenaikainen energia kaikille.
8. Edistää kaikkia koskevaa kestävää talouskasvua, täyttä ja tuottavaa työllisyyttä sekä säällisiä työpaikkoja.
9. Rakentaa kestävää infrastruktuuria sekä edistää kestävää teollisuutta ja innovaatioita.
10. Vähentää eriarvoisuutta maiden sisällä ja niiden välillä.
11. Taata turvalliset ja kestävät kaupungit sekä asuinyhdyskunnat.
12. Varmistaa kulutus- ja tuotantotapojen kestävyys.
13. Toimia kiireellisesti ilmastonmuutosta ja sen vaikutuksia vastaan.
14. Säilyttää meret ja merten tarjoamat luonnonvarat sekä edistää niiden kestävää käyttöä.
15. Suojella maaekosysteemejä, palauttaa niitä ennalleen ja edistää niiden kestävää käyttöä; edistää metsien kestävää käyttöä; taistella aavikoitumista vastaan; pysäyttää maaperän köyhtyminen ja luonnon monimuotoisuuden häviäminen.
16. Edistää rauhanomaisia yhteiskuntia ja taata kaikille pääsy oikeuspalveluiden pariin; rakentaa tehokkaita ja vastuullisia instituutioita kaikilla tasoilla.
17. Tukea vahvemmin kestävä kehityksen toimeenpanoa ja globaalia kumppanuutta.

Köyhyyden poistamistavoitetta 1. Pirkanmaan maakuntastrategia lähestyy mahdollisuuksien luomisen ja kestävä kasvun kautta sekä "kuplivana" teemana (s. 13 - 14). Muita tavoitteita maakuntastrategian missiot edistävät seuraavasti:

- Kasvun ja osaamisen kärkiyhteisö (SDG-tavoitteet **4, 8, 9**)
- Kestävän siirtymän edelläkävijä (SDG-tavoitteet **7, 8, 11, 12, 13, 15, 17**)
- Yhteyksien ja yhteistyön suunnannäyttäjä (SDG-tavoitteet **3, 4, 5, 8, 10**)
- Toimintakykyinen ja turvallinen maakunta (SDG-tavoitteet **2, 6, 7, 11, 16**)

Tavoitetta 14. (meren ja sen luonnonvarojen säilyttämistä ja sen luonnonvarojen kestävää käyttöä) Pirkanmaan maakuntastrategia ei käsittele.

Liite 8. Maakuntastrategian valmistelu

Aiempina vuosina tehty ohjelmatyö luo hyvän pohjan ja ymmärryksen Pirkanmaan vahvuuksista, mahdollisuuksista, haasteista, ongelmista ja yhteisestä suunnasta.

Tärkeän lähtökohdan tälle vuosien 2026 – 2029 kehittämistyötä linjaavalle maakuntastrategialle antoi Länsi-Suomen maakuntien yhdessä tilaama arviointi niiden edellisistä maakuntaohjelmista ja kehittämissuosituksista seuraavia ohjelmia/strategioita ajatellen. Arvioinnin toteutti Owl Group Oy, ja se valmistui kesäkuussa 2024.

Pirkanmaahan vaikuttavia tulevaisuuden muutosilmiöitä tarkasteltiin yhteisessä prosessissa eräiden maakunnallisten kumppanien kanssa. Tätä työtä koordinoi ja johti Capful Oy, ja sen tulokset valmistuivat tammikuussa 2025 (tarkemmin liitteessä 4.).

Varsinainen maakuntastrategiatyö käynnistyi maakuntahallituksen päätöksellä 23.9.2024. Sen suuntaamiseksi tehty työsuunnitelma on ollut julkisesti nähtävillä Pirkanmaan liiton Internet-sivuilla koko valmistelun ajan, ja työsuunnitelmaa tarkennettiin vielä alkuvuonna 2025 kevään ja kesän työskentelyn osalta.

Uuden maakuntastrategian näkökulmaa ja sisältöjä tuotettiin yhdellä avoimella ja yhdellä keskeisille sidosryhmille suunnatulla Internet-kyselyllä tammikuussa 2025, ja kyselytulosten perusteella muodostettujen kehittämisteemojen ympärille järjestettiin neljä kutsutyöpajaa huhtikuussa 2025. Lisäksi eräitä "kuplivia" kehittämisteemoja käsiteltiin valikoiduille maakunnan toimijoille järjestetyissä keskustelutilaisuuksissa touko-, kesä- ja elokuussa 2025. Aineiston analysoinnissa ja maakuntastrategian missioiden muodostamisessa on ensimmäistä kertaa hyödynnetty ChatGPT-tekoälyä. Maakuntastrategian vaikutusten arviointia on tehty strategiavalmistelun rinnalla.

Strategian ensimmäistä luonnosversiota esiteltiin maakunnan toimijoille järjestetyssä webinaarissa kesäkuussa 2025, ja edelleen tarkentunut strategialuonnos oli maakuntahallituksen ja maakunnan yhteistyöryhmän käsittelyssä 22.9.2025. Tämän jälkeen maakuntastrategian luonnos asetettiin julkisesti nähtäville ja se lähetettiin maakunnan keskeisille yhteistyötahoille palautteenantoa varten kuukauden ajaksi. Palautteen perusteella viimeistelty maakuntastrategia oli maakuntahallituksen esityksenä käsittelyssä 17.11. ja maakuntavaltuusto hyväksyi sen kokouksessaan 24.11.2025.

Liite 9. Edellisen maakuntaohjelman toteutuminen

Länsi-Suomen maakuntaohjelmien arvioinnin toteutti kilpailutuksen perusteella Owl Group Oy. Koko arviointiraportti on luettavissa tästä linkistä: [Länsi-Suomen maakuntaohjelmien arvioinnin loppuraportti](#)

Arvioinnin keskeisimmät johtopäätöksiä Pirkanmaan maakunta-ohjelmasta 2021 - 2025 ovat:

Ohjelman painopisteiden osuvuuden osalta

- Maakuntaohjelman missiot keskittyvät osaamiseen, vastuulliseen ja uudistuvaan liiketoimintaan, syrjäytymisen ehkäisyyn, kestäväan asumiseen ja liikkumiseen sekä kansainvälistymiseen. Älykkään erikoistumisen strategian valinnat ohjaavat rahoitusta ja tukevat maakuntaohjelman kehittämistavoitteita.
- Sidosryhmät pitävät maakuntaohjelman painopisteitä onnistuneina ja yhä ajankohtaisina, mutta toivovat enemmän turvallisuuden, ilmastonmuutokseen sopeutumisen ja alueellisen eriarvoistumisen huomioimista.
- Pirkanmaan maakuntaohjelman missiolähtöisyys huomioi maakunnan kehittämisen tarpeet ja yhdessä muotoillut suunnat laajasti ja ilmiölähtöisesti.
- Maakuntaohjelman tavoitteet ovat laajoja, mutta ohjelman tavoitteet ja toimenpiteet koetaan joidenkin sidosryhmien mielestä liian keskuskaupunkipainotteisina.

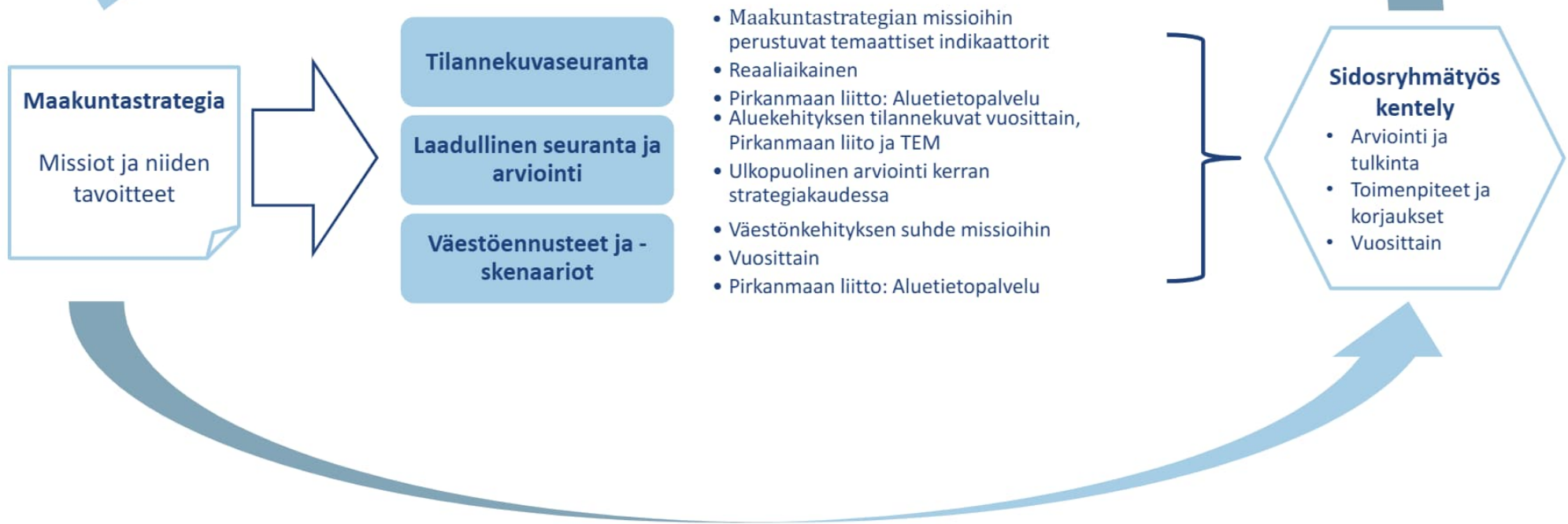
Ohjelman toimenpiteiden ja tulosten osalta

- Maakuntaohjelma on suunnannut Pirkanmaan kehitystä oikeaan suuntaan, edistään erityisesti osaamisen ja elinkeinoelämän vahvistamista, uudistuvaa teollisuutta sekä kestävyiden teemoja. Syrjäytymisen ehkäisemiseen ja kansainvälisyyteen liittyvät missiot ovat toteutuneet arviolta hieman muita missioita heikommin.
- Rahoitus on suunnattu kansallisiin ja kansainvälisiin hankkeisiin, missioista erityisesti osaamisen edistämisen, uudistuvan teollisuuden, hyvinvointiteknologian ja vihreän siirtymän teemoihin.
- Sidosryhmät toivovat ennakiovampia toimenpiteitä ja hankkeita sekä huomion kiinnittämistä tulosten vakiinnuttamiseen ja skaalaamiseen.

Ohjelman vaikuttavuuden ja merkityksen osalta

- Ohjelman merkittävin vaikutus on yhteisen suunnan ja tavoitteiden luominen, mitä ilman suuren maakunnan kehittäminen olisi sirpaloituneempaa ja toimenpiteet toisistaan irrallisempia.
- Konkreettisimpana vaikuttavuutena nähdään rahoituksen ohjaaminen kansallisiin ja kansainvälisiin hankkeisiin, joiden kautta edistetään maakunnan yhteisiä missioita ja tavoitteita sekä älykkään erikoistumisen kärkiä.
- Pirkanmaan maakuntaohjelma on saanut kritiikkiä liiallisesta keskuskaupunkivetoisuudesta, mutta siitä huolimatta ohjelman tunnettavuuden arvioidaan olevan koko maakunnassa hyvällä tasolla ja sen uskotaan puhuttelevan laajasti eri toimijoita.

Liite 10. Maakuntastrategian seurantaprosessi



Liite 11. Ympäristöselostuksen tiivistelmä

Maakuntastrategian mahdollisia vaikutuksia on tarkasteltu missioittain seuraavista näkökulmista

- *sosiaaliset vaikutukset*: ihmisten terveys, elinolot, viihtyvyys, turvallisuus
- *ekologiset vaikutukset*: luonnonvarat, maaperä, vesi, ilma, ilmasto, eliöt, kasvillisuus, luonnon monimuotoisuus
- *kulttuuriset vaikutukset*: yhdyskuntarakenne, rakennettu ympäristö, maisema, kaupunkikuva, kulttuuriperintö
- *taloudelliset vaikutukset*: työllisyys, koulutus, talouskehitys, kilpailukyky
- *tasa-arvovaikutukset*: alueellinen, väestöryhmien ja sukupuolten tasa-arvo

Arviointi on viisiportainen: ++ merkittävä myönteinen vaikutus, + vähäinen myönteinen vaikutus, 0 ei mainittavia myönteisiä tai kielteisiä vaikutuksia, - vähäinen kielteinen vaikutus, -- merkittävä kielteinen vaikutus. Sulkumerkeillä on osoitettu arvioon sisältyviä tavanomaista suurempia epävarmuuksia.

Tarkemmat sanalliset arviot löytyvät varsinaisesta ympäristöselostuksesta.

	Sosiaaliset vaikutukset	Ekologiset vaikutukset	Kulttuuriset vaikutukset	Taloudelliset vaikutukset	Tasa-arvo-vaikutukset
Kasvun ja osaamisen kärkiyhteisö	++	+	0/+	++	+
Kestävän siirtymän edelläkävijä	+(+)	++	+	+	+
Yhteyksien ja yhteistyön suunnannäyttäjä	++	(+)	++	+	++
Toimintakykyinen ja turvallinen maakunta	++	(+)	0/+	+(+)	+

Lisäksi on arvioitu strategian toteuttamisen vaikutuksia maakunnan eri osissa ja ympäristön eri osa-alueilla.

	Vaikutukset		
Tampereen keskuskaupunkiseutu	+(+)	Rakennettu kaupunkiympäristö	+ (+)
Seutukaupungit ja -keskukset	+	Asutettu maaseutuympäristö	+
Muu maakunta	+	Rakentamattomat metsä- ja muut luontoalueet	+
		Vesistöalueet	0/+

A white-throated sparrow is perched on a thin, moss-covered branch. The bird has a white head and throat, a dark collar around its neck, and greyish-brown wings and back. The background is a soft-focus green forest. The text is overlaid on the lower half of the image.

**Tehdään yhdessä rohkeasti
uudistuvaa, vastuullisesti
vahvistuvaa Pirkanmaata!**



PIRKANMAA
COUNCIL OF TAMPERE REGION